

Grundad
1880

SVENSKA HISTORISKA FÖRENINGEN

HISTORISK TIDSKRIFT

Universitetsvägen 10
106 91 Stockholm
Plusgiro 5 70 94-5
red@historisktidskrift.se
www.historisktidskrift.se

Riksarkivarie Karin Åström Iko
Riksarkivet
Box 7223
187 13 Täby

Skara 14 april 2021

Angående Riksarkivets öppettider

Morgonen 14 april 2021 kunde vi i Vetenskapsradions nyheter höra ett inslag hur stängda arkiv drabbar historisk forskning i Sverige. Detta är ingen ny fråga, redan före pandemin inskränkte Riksarkivet sina öppettider kraftigt, vilket Svenska Historiska Föreningen invände mot 9 december 2019. Detta brev (bifogas) fick inget svar.

Nu, under pandemin, har alltså läget förvärrats ytterligare och Riksarkivet har endast öppet en timme om dagen, tre dagar i veckan. Riksarkivet har förvisso annonserat att öppettiderna kommer att utökas mellan 3 maj och 31 augusti, men då endast mellan 6 timmar och 20 timmar i veckan. Svenska Historiska Föreningen vill därför återigen uttrycka sin oro över det kraftigt försämrade läget. Vi vill särskilt framhålla följande:

- Kraftigt begränsade öppettider gör det i princip omöjligt för forskare med bas utanför arkivorter som Stockholm och Vadstena att bedriva arkivforskning. Riksarkivet rekommenderar att forskare i stället för att besöka arkivet beställer kopior men detta är dyrt för den enskilde forskaren och skapar merarbete för Riksarkivets medarbetare. I många fall är arbetet sannolikt också helt bortkastat, då forskaren omöjligt kan veta om de arkivhandlingar som beställts fram innehåller något av värde.
- Riksarkivets stängningar drabbar också framförallt forskare som redan sitter i en utsatt situation genom tidsbegränsade anställningar. Här vill vi i synnerhet lyfta fram doktorander och studenter. Att Riksarkivet utökar sina öppettider under sommaren är till föga gagn för studenter eftersom perioden infaller mellan terminerna. Och för doktorander, vars anställningstid obönhörligt tickar på, är det naturligtvis olyckligt att inte kunna ägna sin tid åt att arkivforskning. Vi kan fundera på hur många avhandlingar i kemi som skulle bli klara om doktorander i kemi bara fick tillgång till laboratoriet tre timmar i veckan, och utan att veta vad som fanns i laboratoriet innan de släpptes in.
- Vi upplever att många studenter redan i dag drar sig för det arbete det innebär att bedriva arkivforskning. Det handlar om att bege sig till arkivet, vänta på framtagning, ta sig igenom ibland svårläsliga dokument och så vidare. I digitaliseringens tidevarv finns dessutom alltmer material tillgängligt direkt i forskarens dator. Det är naturligtvis en fantastisk utveckling, men det finns också en risk att det blir den som beslutar om vad som ska digi-

taliseras som styr över vad som beforskas snarare än forskarens nyfikenhet. Begränsade öppettider riskerar att ytterligare bidra till den här utvecklingen.

- Det uttalade syftet med de begränsade öppettiderna är att minska antalet besök. Risken är att detta också leder till färre besök i förlängningen, då många tvingats att övergå till källmaterial som finns på andra ställen än Riksarkivet. Därmed riskerar man att skapa en negativ spiral, där det allt färre antalet besökare skapar en illusion om att intresset minskat vilket i sin tur leder till ytterligare begränsade öppettider. Detta vill vi naturligtvis motverka.

För att komma till rätta med de här problemen vill vi framföra några konkreta förslag som skulle förbättra situationen avsevärt, men förhoppningsvis inte innebära större risker för Riksarkivets personal och besökare.

- Förläng öppettiderna de dagar arkivet är öppet för besökare. I förslaget om längre öppettider från 3 maj anges minst sex timmar uppdelat på två dagar i veckan. Även om två dagar med tre timmar dagligen vore en kraftig förbättring från dagens en timme om dagen/tre dagar är det fortfarande för lite. Det vore bättre att bestämma ett minimum med sex timmars öppet per dag, och sedan utöka antalet dagar som öppettiderna släpps på. Detta med omtanke för de forskare som måste resa till annan ort för arkivforskning, och som på så sätt kan koncentrera sin forskning.
- Gör det möjligt att boka tid för forskning för att begränsa antalet besökare. På Kungliga biblioteket kan forskare boka tid för arkivforskning. Samma möjligheter borde finnas på Riksarkivet. Då skulle också risken minska att besökare måste vända i dörren på grund av att de fåtaliga platserna redan är upptagna.
- Gör det möjligt att beställa fram fler handlingar. I dagsläget ska man ha beställt fram de handlingar man vill titta på i arkivet i förväg, men antalet kapslar man kan beställa fram är begränsat. Som forskare kan man aldrig veta vad som finns i handlingarna förrän man har tittat i dem. Risken finns alltså att få gå hem i ogjort ärende, beställa fram nya handlingar, passa in den ynka timmen nästa gång det är öppet, bara för att än en gång konstatera att det man sökte inte fanns i de dokument som man beställt fram.

Avslutningsvis skulle vi vilja anhålla om ett möte med Riksarkivarien för att diskutera saken. Arkiv är centrala för forskningens infrastruktur i Sverige, men detta syns mycket lite av i till exempel arkivutredningens betänkande. Den oro vi kände vid de tidigare nedstängningarna har nu intensifierats och vi hoppas på en dialog.

Med vänliga hälsningar

Brita Planck
Vice ordförande
Svenska Historiska Föreningen